

**KOLARIN KUNNAN
ARVIOINTIKERTOMUS
VUODELTA 2017**

Tarkastuslautakunnan tehtävä, kokonpano ja työskentely

Kuntalain 121 pykälän mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat ja arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet sekä huolehdittava kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Valtuuston valitsemana tarkastuslautakuntana tilikauden 2017 ovat toimineet:

Varsinainen jäsen

Henkilökohtainen varajäsen

Kontinen Reijo pj.
Ylinampa Janne vpj.
Keskitalo Anna-Liisa
Koivumaa Eija
Palovaara Pertti

Vaattovaara Martti
Killi Markus
Komulainen Satu
Harju Arja
Rundgren Oiva

Tilikauden 2016 arviointikertomuksen tarkastuslautakunta antoi 4.5.2017. Tilikauden 2016 kunnan vastuunalaisena tilintarkastajana ovat toimineet BDO Auditor Oy:stä Mirja Klasila, JHTT 31.1.2017 saakka ja hänen jälkeensä Antero Hyvärinen JHT, HT hän antoi vuoden 2016 tilintarkastuskertomuksen 4.5.2017. Vastuunalaiset tilintarkastajat ovat toimineet myös tarkastuslautakunnan sihteereinä.

Arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta arvioi, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunta teki itselleen koko valtuustokauden mittaisen tarkastussuunnitelman, jota on seurattu ja tarkennettu vuositasolla

Lautakunta on arviointivuoden aikana seurannut muiden lautakuntien (rakennus-, sosiaali- ja terveys-, tekninen- ja sivistyslautakunnan), valtuuston ja kunnanhallituksen päätöksiä. Se on perehtynyt toiminta- ja taloussuunnitelmaan sekä vuoden 2017 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen. Lautakunta on saanut informaatiota tilintarkastajan suorittamista tarkastuksista. Lisäksi on kuultu kunnan johtavia viranhaltijoita, palveluvastaavia ja luottamusmiehiä. Lautakunta on pitänyt kuusi kokousta arviointikauden aikana.

Uutena tehtävänä tarkastuslautakunta on selvittänyt luottamushenkilöiden sidonnaisuuksia. Kaikki ilmoitusvelvolliset ovat antaneet sidonnaisuusilmoituksensa.

Koska tilinpäätös ja arviointikertomus muodostavat yhdessä tutkittavan kokonaisuuden, ei tilinpäätöksen tietoja ole toistettu arviointikertomuksessa. Tässä arviointikertomuksessa lautakunta nostaa esiin oleellisia asioita, joihin toivottavasti jatkossa kiinnitetään erityistä huomiota.

Hallinto ja elinkeinot

Kuntastrategia

Kolarin kuntastrategia on lyhyt ja ytimekäs paperi. Osittain juuri tästä johtuen strategia sisältää paljon informaatiota "rivien välissä". *Tarkastuslautakunta toteaa, että kuntastrategian jalkauttamiseen on kiinnitettävä huomiota. Taloussuunnitelma- ja talousarvioprosesseissa on syvennettävä ja konkretisoitava strategian tavoitteita. Kunnan henkilöstön ja sidosryhmien kanssa on käytävä jatkuvaa vuoropuhelua strategian tavoitteista. Kuntastrategia ei saa jäädä pelkäksi ohjelmajulistukseksi, vaan siitä on rakennettava aidosti kunnan strategisen ohjauksen työväline.*

Elinkeinojen monipuolisuus ja ristiriitaisten tavoitteiden yhteensovittaminen Kunta on asettanut tavoitteekseen elinkeinotoiminnan monipuolistamisen. Kunnan slogan "Kolari kasvaa luonnosta" -viesti sisältää kunnan tärkeimmän resurssin luonnon hyödyntämisen keskeisen merkityksen elinkeinotavoitteiden saavuttamisessa. Luonnon hyödyntäminen tarkoittaa aina seuraamuksia elinympäristöllemme. Vaikutukset ulottuvat oman sukupolven lisäksi tulevien sukupolvien elinympäristöön ja toimintamahdollisuuksiin. Pahimmillaan rajaamme meidän jälkeen tulevien kolarilaisten mahdollisuuksia elää ja hyödyntää alueen mahdollisuuksia. *Tarkastuslautakunta edellyttää, että elinkeinotoiminnan monipuolistamisen riskejä arvioidaan kattavasti. Riskien arvioinnissa tulee ottaa huomioon tulevien sukupolvien toimintamahdollisuudet ja oikeudet. Riskejä on arvioitava asettamatta elinkeinoja paremmuusjärjestykseen.*

Käynnissä olevaa yhteensovittamisprosessin tavoitteiden toteutumista on arvioitava.

Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveystoimi on suurin tehtäväalue budjetiltaan ja henkilökunnaltaan. Lähes kaikki tavoitteet on saatu toteutettua tavoitteiden mukaisesti ja määrärajoissa. Lääkäritilanne on pysynyt hyvänä, mikä on lisännyt tyytyväisyyttä terveyskeskuksen toimintaan. *Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että toimintaa on kehitetty ja kehitetään.*

Pitkään jatkunut Sote –uudistus luo epävarmaa ilmapiiriä toimialalla ja on sitonut johtavien henkilöiden ajankäyttöä. Tilinpäätöksen toteuma on jäänyt alle talousarvion, minkä pohjimmaisia syitä on vaikea todentaa, mutta johtuu erikoissairaanhoidon ja sijaismäärärahojen vähäisemmästä käytöstä.

Tannan palvelutalossa on esiintynyt sairauslomina tavanomaista runsaammin. Sijaisuuksien täyttäminen on ollut välillä ongelmallista. Työntekijöiden

vaihtuvuus tuo haasteita ylläpitää työn tasaista laatua. *Tarkastuslautakunta on todennut vierailullaan haastattelujen pohjalta, että rakennuksessa on sisäilmaongelmia, mistä moni työntekijä oireilee. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että rakennuksen kunnosta tulisi saada nopeasti selvyys, jotta ei vaaranneta enempää ihmisten terveyttä.*

Tarkastuslautakunta toteaa, että ikäihmisten kotona-asumista on tuettava mahdollisimman pitkään, siinä on onnistuttu hyvin. Palvelutarve näkyy tehostetun palvelun piiriin tulevien suurempana hoitoisuutena.

Pegasosohjelman käytettävyyttä on parannettu, ohjelman laajemmassa hyödyntämisessä löytyy kehitettävää.

Hammashoidossa on edelleen parannettavaa hoitoon pääsyssä. Työntekijöiden vaihtuvuuden syy olisi hyvä selvittää.

Hyvinvointikertomus on yksi osa mahdollisuudesta kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, ja tulisi olla tärkeä virka- ja luottamushenkilöiden työkalu kunnan sosiaali- ja terveystoimen hallinnoimisessa ja kehittämisessä. Tarkastuslautakunta toteaa, että hyvinvointikertomuksen laatiminen on tärkeää, ja se on otettava käyttöön osana päätöksentekoa.

Sivistystoimi

Valtakunnallisesti peruskoulun eriarvoisuus on lisääntynyt vasta tehdyn kattavan kuntakyselyn mukaan. Kolarin kunta panostaa perusopetukseen kaikkiaan keskimääräistä enemmän. Määrällisesti näin voidaan todeta sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen osalta.

Tarkastuslautakunta toteaa, että opettaja- ja muu henkilökuntatilanne Kolarissa on hyvä ja yhteistyö kasvatusyksikköjen sisällä sekä vanhempien välillä on pääsääntöisesti toimiva.

Henkilökunnan osaamisen kehittäminen ja uudet toimintamallit ovat valtakunnallisten suunnitelmien mukaan keskeisiä kehittämisen kohteita yhtä lailla varhaiskasvatuksen, perusopetuksen kuin koko toisen asteen koulutuksessa ja näin myös kuntien keskeisiä tehtäviä.

Edelliseen perustuen merkittävänä haasteena koko ajan muuttuvassa maailmassa tulee olemaan opettajien ja koko kasvatuksesta vastuussa olevan henkilöstön lisä- ja täydennyskoulutus. Veso-koulutus esim. opettajien osalta on tärkeä, mutta se ei yksin riitä, sillä kuntien vastuulla on pitää huolta siitä, että koulutus ei liikaa eriarvoistu. Ajantasa saavutetaan ja pidetään yllä jatkuvan koulutuksen avulla ja se on koulutuksen järjestäjän tehtävä.

Kaikissa valtakunnallisissa suunnitelmissa vaatimuksena on ohjauksen lisääminen kaikilla koulutuksen tasoilla. *Tarkastuslautakunta edellyttää, myös jatkuvaa koulutusta kuntatasolla.*

Perusopetuksessa tavoitteena olisi oppimisen ja opetuksen lisääminen omasta ympäristöstä ohjautuvaksi enemmän, kuin mitä se on tavanomaisesti. *Tarkastuslautakunta kehottaa lähtemään useammin "ulos luokkahuoneesta".*

Kolarissa sisäisesti yhtenäinen peruskoulu on toteutunut hyvin. Perusopetuksessa on yhden toiminnasta vastaavan rehtorin malli, vahvistettuna kouluyksikköjen apulaisrehtoreilla. Tämä järjestelmä on toiminut hyvin.

Kolarin kouluverkon uudistaminen on toteutunut valtuuston linjausten mukaisesti.

Lukion kohdalla määrätavoitteen lisäksi on yhteistyössä naapurikuntien ja korkeakoulujen kanssa pystytty syventämään ja laajentamaan lukio-opiskelua. Tämän kehitystyön toivotaan jatkuvan, vaikka tulokset eivät näkyisikään vahvasti heti. Se tiedetään, että pitkäjänteinen työ tässäkin asiassa tuottaa tulosta.

Kansalaisopisto on Kolarissa aina täydentänyt ja rikastuttanut kasvatusta ja koulutusta ja tuo koko väestölle kattavasti sekä perinteisiä että uusia sisältöjä ja malleja koulutuksen alueelle.

Nuoriso- ja liikuntatoimi palvelee Kolarissa hyvin ja laaja-alaisesti. Olisi aina muistettava millä tahansa alueella, että mikään "toimi" ei palvele, vaan ihmiset ja hekin resurssien puitteissa. Esim. uimahallia ei voi siirtää eikä tuoda yhtäkkisesti ihmisten käyttöön. Silti uimataito olisi saatava ja hankittava jokaisen ulottuville.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä liikuntamahdollisuuksien monipuolistamista. Olisiko esim. mahdollista saada liikuntakerhoja myös kyyditysoppilaiden saataville?

Kolarin kirjastossa on otettu käyttöön omatoimikirjasto. Kirjasto oppimisen rikastuttajana on edelleen tiedon syventämisen paikka. Kirjasto toimii monipuolisesti ja se tarjoaa uusimuotoisia palveluja perinteisten kirjastopalveluiden lisäksi. Kirjasto onkin tarkoitettu kaikenikäisille ihmisille.

Kaiken kaikkiaan sivistystoimen osa-alueet täydentävät toisiaan ja toimivat vuorovaikutteisesti, mikä lieneekin paras tapa ihmisten palvelemiseksi.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että koulujen kuntoa ja etenkin sisäilmaa tarkkaillaan säännöllisesti määräväleihin ja taataan oppilaille ja henkilökunnalle terveellinen oppimis- ja työympäristö.

Toimintakertomuksessa ei ole esitetty tietoja oppilas- ja opiskeluhuoltolain lakisääteisten palveluiden saatavuudesta määrääjässä. Erityisopetus on ollut kaikkien saatavilla ja toiminut pääasiassa hyvin.

Tekninen toimi

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kiinteistöstrategian valmistelu on käynnistynyt. Kunnassa on varauduttava siihen, että vanhaa rakennuskantaa joudutaan purkamaan. Tiedottamisella kuntalaisille on tärkeä merkitys tässä prosessissa.

Ympäristöhuollon toimialalla jätehuollon kehittäminen on esitetty toiminnalliseksi tavoitteeksi. *Tarkastuslautakunta toteaa, että suunnittelutyö ja suunnitelma on kesken ja odotetut käytännön toimenpiteet puuttuvat.*

Arvio investointien toteutumisesta

Investointimenoihin varattiin 2.631.500 € ja toteutuma on 2.226.840 € eli alitusta 404.660 € eli 15,4 %. Sitovuustasolla ylittyi muu toiminta 48.636 €. Kunnanhallituksen alaisten hankkeiden nettotulo alittui 248.878 €.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota siihen, että investointihankkeiden toteumat esitellään valtuustolle jo tilikauden aikana. Tällöin valtuusto pystyy ottamaan kantaa mahdollisiin toteutumattomiin hankkeisiin.

Arvio kuntakonsernin ja tytäryhtiöiden toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta

Vuokrataloyhtiöiden fuusioprosessi on toteutunut ja yhtiö on pyytänyt kunnalta konserniohjausta. Tarkastuslautakunta pitää hyvänä yhtiön aloitteesta tapahtunutta pyyntöä.

Tarkastuslautakunta esittää edelleen, että kunnanhallitus konsernivalvontaa toteuttaessaan järjestäisi erityisen konserniyhtiöitä koskevan kokouksen, jossa yhtiöitä kuullaan.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Työterveyshuollon korvaushakemus Kelaan on myöhästynyt. Vuoden 2016 tilinpäätöksessä odotettiin arvion perusteella saatavan työterveyshuollon korvauksia 51.846,09 €. Sivistys- ja henkilöstöjohtaja on valmistellut asian asianmukaisesti yhteistyötoimikunnalle, epäselvyyttä on ollut ilmeisesti siitä, kuka vastaa asian täytäntöönpanosta. Kelan päätöksen 27.3.2018 mukaan hakemus on saapunut 2.3.2018. Päätöksessä on korvauksen määräksi todettu 48.521,34 €. Hakemuksen myöhästymisen johdosta korvausta on päätetty maksaa 24.260,67 € eli puolet hyväksytystä korvauksen määrästä. Kunta on hakenut muutosta Kelalta ja päätöstä muutoksen hakuun ei ole

toistaiseksi saatu. Hakemuksen myöhästymisestä aiheutunut mahdollinen menetys kunnalle on 24.260,67 €, mitä voidaan pitää vähäistä suurempana.

Työterveyshuollon korvausten hakemista ei ole vastuutettu säännöillä. Kunnan tilikartan mukaan työterveyshuolto kuuluu hallinnon ja elinvoimapalvelujen toimialaan kuuluvaan henkilöstöhallintoon. Talousarviossa hallinnon- ja elinvoimapalveluiden vastuuhenkilöksi ja siten tilivelvolliseksi on määrätty kunnanjohtaja. Toisena tilivelvollisena on tilintarkastuskertomuksessa esitetty sivistys- ja henkilöstöjohtaja, joka on noudatetun käytännön mukaisesti toiminut asiassa yhdyshenkilönä.

Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että henkilöstömuutoksissa sisäiseen valvontaan kiinnitetään erityistä huomiota.

Keskeisimmät havainnot ja kehittämissuosituks

Yhteistoiminta

Työyhteisön kehittäminen ja hallintokuntien erityispiirteet tuovat esimiehille ja työntekijöille haasteita toteuttaa yhteisiä taloudellisia ja toiminnallisia päämääriä. Yhteistoiminnan edistäminen, henkilöstön vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen sekä kunnallisen palvelutuotannon tuloksellisuuden ja henkilöstön työelämän laadun edistäminen voidaan toteuttaa yhteistoiminnan kautta (Laki yhteistoiminnasta). Kunnassa kokoontuu yhteistoimintaelin (yhteistyötoimikunta), jolle nämä tehtävät lain mukaan kuuluvat. *Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että yhteistyötoimikunta kokoontuu säännöllisesti vuosineljänneksittäin ja käsittelee asioita lain hengen mukaisesti. Oikea-aikainen tiedottaminen on tärkeää osana strategista johtamista .*

Työsuojelu ja hyvinvointi

Työsuojelussa on asetettu tavoitteeksi työhyvinvointi. Siihen vaikuttavat organisaation piirteet, esimiestoiminta, ilmapiiri, työn hallinnan tunne ja viime kädessä myös työntekijän näkemys työyhteisöstä ja työympäristöstä. Hyvä henki syntyy toisten työn arvostamisesta, avoimuudesta, auttamishalusta, onnistumisesta ja luottamuksesta. Tarkastuslautakunta toteaa, että työsuojeluhenkilöstö on avainasemassa työyhteisön tilan havainnoinnissa yhdessä työnantajan kanssa. Henkilöstökysely on väline todeta nykytila ja samalla se antaa tietoa siitä, mitkä asiat ovat hyvin ja missä on kehittämiskohteita. Sairaspoissaolot seuranta kertoo omalla tavallaan työyhteisön tilasta. Pelkästään niiden perusteella ei voida tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Työsuojelupäällikkö toimii irrallaan johtoryhmätyöskentelystä. *Tarkastuslautakunta näkee työsuojelun osana strategista johtamista ja esittää harkittavaksi työsuojelupäällikön osallistumista johtoryhmätyöskentelyyn.*

Annamme kiitosta kylän raitin siistimisestä, ympäristön huolellisesta hoitamisesta sekä positiivisesta vireestä kuntataloudessa. Kiitos tästä kuuluu virkamiehille, työntekijöille, kuntapäätäjille ja kunnan asukkaille.

Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2017 valtuuston käsiteltäväksi. Tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa julkituoduista havainnoista ja suosituksista vastaukset hallintokunnilta syyskuun loppuun mennessä ja ne tulee toimittaa tiedoksi valtuustolle ja tarkastuslautakunnalle.

Tilintarkastaja on esittänyt 2017 vuoden tilinpäätöksen vahvistamista ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille lukuunottamatta muistutuksessa mainituille kunnanjohtajalle ja sivistys- ja henkilöstöjohtajalle.

Hankittuaan ja käsiteltyään KuntaL 125 §:n 3 momentin mukaiset selitykset asianosaisilta sekä pyydettyään asiakokonaisuudesta kunnanhallituksen lausunnon, tarkastuslautakunta päättää esittää kunnanvaltuustolle, että kunnan hallintoa ja taloutta hoitaneille tili- velvollisille myönnetään vastuuvapaus tilikaudelta 1.1. - 31.12.2017.

Tarkastuslautakunta pitää erittäin tärkeänä sisäisen valvonnan merkitystä ja sitä, että se myös toteutuu käytännössä koko kuntaorganisaation toiminnassa. Sisäisen valvonnan toteutuminen edellyttää selkeää ohjausta.

Tarkastuslautakunta esittää, että valtuusto edellyttää kunnanhallitusta antamaan syysvaltuuston kokoukseen selvityksen sisäisen valvonnan toimivuudesta ja siitä miten esimerkiksi henkilövaihdoksissa ja tehtävämuutoksissa voidaan varmistua, ettei vastaavaa tule tapahtumaan.

Allekirjoitukset

Kolarin tarkastuslautakunta

Kolarissa 1.6.2018

Reijo Kontinen, pj

Janne Ylinampa, vpj

Anna-Liisa Keskitalo, jäsen

Pertti Palovaara, jäsen